

JB

EL DIT SISÈ

o el valor de l'allò sobrer

Projecte inconclús (2023-2024)

1.

Sembla que el dit sisè és sobrer, i que per això, per aquesta condició sobrera, supernumerària, hem de fer-lo fora. No és pas, però, el que pensava el nen, que li donava estones llargues d'una tendra estimació. L'acaronava en secret i li deia paraules maternals, i en nits de pluja, a l'hivern, li prometia protecció i fins i tot assajaven aixopluc dins el palmell de l'altra mà, i sense que ningú se n'adonés, en ficar-se al llit, cada nit, li feia un petó de bona nit i després, en despertar, un altre petó, ara de bon dia.

Tot això preocupava els pares, a la mare d'una manera i al pare d'una altra, que hi veien massa estima envers un dit que hom considerava sobrer, que un dia, no sabien pas quan, l'hi havien de treure, de la mà i del cor. Quan el vaig conèixer, el nen ja havia començat prescolar, tenia tres anys, gairebé quatre, i en tenia molta cura, l'estimava, i n'estava ben orgullós, i alhora li era ben útil. I ara que me'n vaig, ara que miro de buidar el calaix de la taula per tal que un altre, si es que n'hi haurà un altre, pugui fer-ne ús, tal com vaig fer durant aquests anys, vet aquí que li estic ben agraït, al nen i la família, sobre tot perquè sense voler van ensenyar-me això que és de vàlua immortal, el valor de l'allò inútil.

Segon fill d'una parella d'immigrants, d'una minoria que sembla que ningú la vol més que per a les feines que ningú vol fer, el nen havia nascut, fort i vigorós, una matinada de diumenge, a l'hospital comarcal. La mare va rebre de seguida el bebè, i de seguida va adonar-se que tenia gana, encara que no plorava, i que a la mà dreta tenia un altre dit, un altre més del que és habitual de tenir-ne. I en veure aquest dit sisè va trobar una íntima satisfacció perquè ja ho sabia, s'ho havia imaginat, un pressentiment, saviesa maternal, intuïció de mare, sabia que el bebè naixeria amb alguna cosa extraordinària relacionada amb la mà dreta, tot i que ningú, ni cap ecografia, li havien dit res d'això.

Amb una ràpida revisió, i sense interrompre el nen que prenia el pit amb poca traça però acceptable eficiència, la mare va comprobar,

amb la mà que tenia lliure, que no en tenia cap més, el nen, de dits supernumeraris.

Una bona estona després, dormia el bebè, havent pres el pit, quan un pediatre de l'hospital, un professional del tot neutre, vestit amb una bata blanca, i blancs els pantalons i les sabates, de plàstic, amb blancors que ja no eren del tot blanques, va entrar a l'habitació per visitar la mare i el fill i dir-los, entre d'altres coses que semblaven més importants, o potser més aviat burocràtiques, administratives, que aquell dit sisè amb el qual havia nascut el nen era sobrer, del tot, i que caldria tallar-li, però no pas en aquell moment d'acabat de nàixer sino més endavant. No va dir quan, però. I que amb aquest objectiu faria una consulta al departament de cirurgia infantil del mateix hospital per tal que tinguin el cas en cartera i, oportunament, quans els ho sembli, programin el nen per a un preoperatori, primer, i per a la cirurgia, uns dies després. I va marxar amb un somriure fred però ben amable tot afirmant que trobava que el nen estava prou bé, i que semblava prou fort i en bones mans.

A continuació va venir una infermera de pediatria, morena de pell, negres els ulls, destres les mans, llargs els dits, ungles curtes i netes, de poques paraules, més aviat amb un esperit de veure, observar, aprendre, i sobre tot d'escoltar. Tot i això van tenir una llarga conversa, femenina, maternal, de puericultura, fins que el nen va despertar, i plorava de gana, i la infermera va romandre de boca tancada i d'ulls ben oberts fins que el nen, un quart d'hora després, o potser van estar trenta minuts, satisfet amb el nèctar de la mare, recolçada la ma dreta, de sis dits, sobre la rodonesa tèbia i ja buida del pit, va deixar la succió i es va quedar quiet, com si fos adormit, atent a la conversa que ara recomençava, en veu baixa, poruga, perquè prou que s'adonava que era d'ell de qui parlaven.

Sol passar que el bebè sembla adormit però és ben despert, i això passa especialment després de prendre el pit, o el biberó, i quan tothom espera que, havent menjat àpat tan magnífic, es dormirà tan feliç. La realitat, però, avalada per l'experiència immemorial, és que el bebè tanca els ulls per romandre quiet i tendre, tot semblant efectivament adormit, però no dorm. Està despert, i es fa l'adormit per tal de copsar la conversa que hi

hagi al bell mig, i alhora per alliberar-se de l'allau de paraules i gestos tan puerils amb què la família sol adreçar-s'hi. Fent-se l'adormit, el bebè escolta coses ben interessants, que trobo que conserva al cap per a quan calgui. Mirar de deixar-lo al llit, en aquest estat, prou que ho sabem, desperta una cridòria prou eloqüent, i prou comprensible. Cal veure que el bebè tant apren com ensenya, i que igual ens cal fer als adults.

Més aviat bàsic, tot i que suficient per a les feines més habituals, perquè és comarcal, l'hospital és a la part més alta de la ciutat, que és la part del darrere si hom considera que la davantera és la part de la ciutat que és tocar del mar. Davant de l'hospital, per tant, i en actitud de descens fins la platja, s'exten la ciutat, que termina amb un carrer que alhora és la carretera. Al costat mateix, en paral·lel, hi ha la via del tren, després de la qual hi ha un camí de vianants per fer-hi llargues passejades, també paral·leles, i de seguida hi és la sorra de la platja i tot d'una el mar. I en veure la mar, encisadora, en alçar una mica la vista s'hi veu aquella línia infinita, allò que sembla recte però que sense adonar-nos-en és de fet semicircular, que és l'horitzó.

La línia de l'horitzó és traïdora perquè sembla que s'hi pugui arribar, amb esforços considerables i prou duradors, però arribar-hi és una il·lusió del tot ingènua ja que sembla que està aquí però sempre és més allà, més enllà, a prop mateix però de fet sempre lluny. L'horitzó, igual que d'altres objectius igualment temptadors, sobre tot per a les minories, aquelles que certes persones nadiues qualifiquen de sobreres, és un objectiu inassolible però, això no obstant, al menys de bon començament, en arribar-hi, al país, a la ciutat, no són poques les persones que, fins i tot abans d'aprendre un mínim de la llengua local, pensen amb íntima certesa que amb prou feines hi arribaran.

A la ciutat, en efecte, n'hi ha molts que somien que hi arriben però la realitat els obliga a entendre que no hi han arribat, encara no, i l'horitzó continua disponible per al desig però no pas per a la vida real. El nen del dit sisè, en canvi, en veure l'èxit del dit que només ell tenia, en nombroses ocasions va creure convençut que hi havia arribat. I no hi ha ningú al món que pugui assegurar que no. Un nen arriba fàcilment, però de manera incomprensible, amb la poderosa força de la

imaginació, allà on no hi arribaria mai un adult.

Aquella matinada de diumenge, la ciutat, que durant el dia viu extesa al sol com un llençol mil cops rentat per mirar de fer-li fora taques fosques diverses, que no marxen perquè són del tot indelebles, dormia i no se n'adonava, per tant, que a l'hospital ja era nat un nen bru de sis dits.

Aliens a un fet tan curiós, tots o gairebé tots a l'esmentada minoria continuaven somiant, ara dormits, ara desperts, que hi arribarien, tard o d'hora, si no és aquesta generació dels pares serà la dels fills, a l'horitzó aquell tan esquívol. Potser els sembla, tal vegada amb pueril ingenuïtat, que l'horitzó és igual per a tothom, però a poc a poc reben notícia que mai o gairebé mai és per a tots, i que en la vida quotidiana amb massa freqüència cal conformar-se només amb veure'l de lluny, de tant en tant, potser per recordar-se'n.

Hi ha la sensació que l'horitzó és a l'abast de la ma, però no hi és. Aquest convenciment, d'arribar tan lluny com l'horitzó, és més aviat propi de la infància universal, però a la minoria prou saben, en fer-se adults, que l'allò universal no és en absolut tan universal. No obstant això, si nàixer amb un dit extra, i d'aquí el fet extraordinari, és possible, i si l'allò sobrer no és pas tan sobrer com ho diuen, podria ser, per què no, que l'horitzó sí que estigués a l'abast de les mans dels nens, dels nois i les noies, i dels adults que, amb molt d'esforç, es proposin, amb tot de fermesa i determinació, d'arribar-hi.

2.

El més fàcil és pensar la més fàcil, i actuar en conseqüència, i errar-la sense ni tan sols adonar-se'n. Si no hi a sord més sord que aquell de bona oïda que no vol ni sentir-ne a parlar, llavors ningú no se n'adona si no vol

adonar-se'n, sobre tot si té la cadira prou assegurada.

És fàcil pensar que això que hom pensa és lògic de pensar i és això que pertoca, i és l'allò correcte. Fins i tot es pot pensar, amb ingènua vanitat, que això que hom pensa és la veritat.

La pediatria, tant com la puericultura i en general la medicina, a més de donar respostes, basades en el que ja s'hi sap, planteja en cada cas una pregunta perquè el que se'n sap és per definició cosa efímera, inestable, variable, canviarà prest. No estem pas per tant per donar-vos les respostes, que ja són prou escrites aquí i allà, i han estat prou dites, manta vegades, sino més aviat per plantejar-nos, entre tots, preguntes. Les preguntes són sempre el punt de partida. I sempre n'hi haurà un altre, mil punts de partida, mil preguntes.

La ciència, la gestió sanitària, el fet administratiu progressen, el pensament avança cada cop que és capaç de plantejar una pregunta. Avança cada cop que hom planteja per què fer-lo d'aquesta manera, com dieu vosaltres, i no pas d'aquesta altra manera, com diem nosaltres. En canvi, la ciència, la gestió i el pensament s'aparquen, s'enquisten, involucionen cada cop que una resposta és expressada en veu més alta que la pregunta, perquè això indica que allò que semblava diàleg està acabat, encara que, de fet, no estigui gens acabat perquè ni tan sols havia començat.

Hem de preguntar-nos per què hem de fer-la d'aquesta manera, i no d'aquesta altra manera, si al cap i a la fi som nosaltres, els mariners, qui fem navegar la barca. Ara, però, navega en una mar bravia, i fa aigües. No és el capità, ni menys l'armador, qui fa navegar la barca, sinó el conjunt dels mariners. Hi ha mariners precisament perquè hi és la mar i perquè ens cal navegar. I en aquesta navegació, la gestió i el fet administratiu, tot i que importants, no fan ni han de fer res més que recolzar els mariners. No obstant això, fa temps que a l'assistència primària de pediatria tenim la sensació supernumerària.

Fem coses mal fetes, arriscades i perilloses perquè ens demanen que siguin fetes d'aquesta manera i no pas d'aquella altra. Fem coses que d'altres podrien fer-les millor, i en fer-les perdem un temps valuós, unes

energies que ja sabem que no són infinites. Fins i tot fem coses inútils, mentre la gestió pensa i repensa què es pot fer per repensar allò que s'ha fet sense art ni benefici. Demano el consens, una i mil vegades, tot i que hem d'admetre que el consens no és allò que s'hagi de demanar sino que hauria d'estar-hi del tot implícit.

El fet és paradoxal. Encara que sigui l'objecte de l'estimació del nen i alhora l'objecte de l'admiració dels companys de prescolar, el dit supernumerari és sobrer, no és útil, és invàlid, és un obstacle, una pedra al bell mig del camí, una unglà més per tallar. És un no res que és, perquè és evident que és, que està, que existeix. És una realitat que crida l'atenció de nens i adults, que no respecta la norma, que ultrapassa el límit de cinc. És supernumerari perquè s'escapa de la norma, i per tant s'ha de tallar, de socarrel, i no n'ha de quedar-hi res. No s'accepta l'individu que s'escapa de la norma, i de seguida el dit acusador s'alça poderós i dicta sentència, i condemna.

El motiu de la condició sobrera, la raó per la qual hom determina que aquest dit queda condemnat és tan sols la condició supernumerària, és a dir, el fet de superar el nombre habitual. La norma és la llei, el número és qui mana. És un afegitó, gairebé sempre minusvàlid, hipotròfic, i parcial, curt, fora de lloc. Tard o d'hora el nen passarà per quiròfan per treure-li el pobrissó, tot i que sigui objecte de l'estimació i alhora objecte de l'admiració. Durant l'espera, la mare talla i torna que talla l'ungla del dit sisè. El fet, sí, és paradoxal.

Tal vegada és com el xumet: prest li treurem això que li hem donat, no sigui cas que el nen se'n surti, de la norma. Tal vegada el xumet també és supernumerari. A l'atenció primària hom té la sensació supernumerària. Sembla que només fem un feina numèrica, que tan bon punt aquesta feina estigui feta o, més probablement, quan el cap acabi de perdre el cap, passarem per quiròfan.

Tal vegada el pediatre, i de fet la pediatria d'assistència primària, també siguin supernumeraris, i estem per tant en una llista d'espera quirúrgica. Sense prioritat, sense pressa, perquè abans, però, hem de fer ben feta la feina que oportunament fa el dit sisè, o el xumet. Ja us trucaran. Ja ens trucaran. Abans, però, fes la feina. Una feina que

sembla que ningú no reconeix, que està destinada a l'exèresi, com el dit supernumerari.

3.

No puc saber amb certesa si les dues ecografies prenatales, que són preceptives i que la mare atengué en forma i temps correctes, van fer-les prou acurades per veure-hi un dit extra. M'estimo més pensar, però, que ningú no hi va veure ni ditet a més a més ni res de sobrer abans del naixement, o si el van veure a l'ecografia no en van dir-li res, a la mare, o tal vegada l'ecografista el va veure sense donar-li la rellevància que el dit extra a poc a poc assoliria, i fins i tot penso ara que si s'hagués adonat que en aquell dit que amb prou feines identificava com a tal en la pantalla de l'ecògraf havia gat amagat, hauria com a mínim conservat per a sí mateix les imatges en qüestió, i el nombre de la història clínica de la pacient, per tal de poder dir, algun dia, no pas massa llunyà, que ell, o ella si hagués estat una ecografista, femenina, havia estat el primer, o la primera, en veure-hi quelcom d'extraordinari. És prou coneguda l'afició mèdica als fets extraordinaris, sempre útils per lluir-se en congressos, o com a mínim durant l'estona de prendre un tallat amb els col·legues, o més encara si fossin residents o estudiants de medicina, al bar de l'hospital.

Un cop nat el nen i superades les primeres instàncies puerperals, i la sorpresa de la família pel fet inusual, el dit sisè va convertir-se tot d'una en el tema de tota conversa, amb prou simpaties entre les mares de la família però amb certs recels entre els pares, que hi veien quelcom d'imperfecte i es preguntaven si el bebè no en tindria més coses, d'imperfectes, amagades al cos. Quant al germà gran, que llavors tenia gairebé dos anys, no hi va parar gaire atenció, ni en el nouvingut ni en el dit sisè, sino que més aviat ara plorava per tot, feia rabioles per qüestions anodines, cridava més que abans, demanava amb exigències coses que abans no volia, i va tornar-se cada cop més capritxós a l'hora dels àpats. Tot i la grandiloqüència de la síndrome que de cop i volta semblava haver-li aparegut per causa del naixement del germanet, res va aconseguir de tot allò que, del tot inconfesable, diuen els especialistes que hom vol en aquests casos. Va calmar-se al cap d'uns dies, i no de manera progressiva sino de cop i volta, tal vegada en pensar que més val

fer-se amic de l'enemic que plantar-li una batalla que ja se sap que és perduda.

Les simpaties de les mares pel dit, que compartien amb les nenes puberals de la família tot fent un tancat de complicitats, no feien més que confirmar la hipòtesi de la mare, que durant el temps de gestació va dir que aquí havia gat amagat, una teoria que la resta de dones de la família, solteres i casades, no havien acceptat com a vàlida durant l'embaràs. L'única vídua de la família, per contra, sí que va acceptar la hipòtesi prenatal, però tampoc, igual que la mare, no va saber avançar-se i esbrinar de quina mena era el gat que hi havia amagat. Arribat el moment, totes dues, en veure el dit sisè a la mà dreta del bebè nou-nat, i en adonar-se que la qüestió en qüestió no era res més que un ditet a més a més, van respirar tranquil·les, totes dues, plegades i per separat, prou alleugerides, alliberades de la pesada càrrega de temer que el gat en qüestió fos cosa dolenta.

La mare n'havia sospitat alguna cosa, feia temps, ben prest durant la gestació, però res no va dir fins que la qüestió ja era tan evident per a ella com misteriosa per a la resta. Quan la panxa ja era inexcusable, la mare va començar a comentar el que passava tot i que passava des de feia almenys dos o tres mesos. Que sentia certs picors, una mena de formigueix, a la mà dreta quan recolzava maternal aquesta mà sobre la panxa, i que llavors percebia, o li semblava de percebre, que algú picava des de dins i que en picar transmetia aquella estranya picor a la mà dreta, un fet que convidava al desconcert, perquè no era perceptible amb la mà esquerra, ni per cap mà de cap altra persona. A causa d'aquest desconcert, tret de la vídua, ningú més a la família va parar-hi prou atenció, i tot va quedar com que eren coses d'embarassada.

La llevadora, però, una senyora que llavors estava pròxima a la jubilació, hi va parar prou atenció. Va dir-li que potser el nen volia dir-li alguna cosa des de dins estant. O que més exactament el nen volia transmetre un missatge que d'alguna manera s'havia de relacionar amb la mà dreta. Aquest missatge havia de ser força important, li comentava la mare a la llevadora, perquè semblava que el nen no vol esperar el naixement per transmetre el que fos. Com si tingués pressa, afegien totes dues. No és possible saber si el nen tenia

pressa per sortir, però sí que es va saber que el part, és a dir, la sortida a l'exterior del nen tot duent el dit extra, i vet aquí on era el missatge en qüestió, no tenia cap pressa perquè va desencadenar-se en el temps oportú, habitual, i que el nen era, segons se'n diu, de tèrmin.

Nat el nen i en veure-li la mà dreta, tant la mare com la llevadora van adonar-se'n: el missatge en qüestió és el dit mateix, però alhora van haver d'admetre que un dit, encara que fos allò que aquell era, poca cosa, no és en sí mateix un missatge. Però de fet ho era, i les dues dones ho van veure clar, poc després, de primer la mare, quan va escoltar que el pediatra li deia que aquell dit era sobrer, inútil, i de segon la llevadora, que va escoltar el mateix parlament però de boca de la mare. I totes dues pensaren que ningú, menys encara un bebè acabat de nàixer, és sobrer o inútil, ni té a sobre res de sobrer o inútil, ni ens ve inútilment ni de manera sobrera. Més aviat, va dir-li la mare al cap d'un moment, aquest bebè ens vol dir alguna cosa amb aquell dit que hom considera inútil perquè es sobrer, o sobrer perquè és inútil, no sembla que hi hagi diferència, i el que vol dir-nos és precisament que l'allò sobrer és més útil del que sembla. Però, va corregir la llevadora amb esperit professional i alhora maternal tot i que no era mare, ni els bebès ni cap altra persona, ni res del que tinguin per herència, sigui biològica o cultural, ha de medir-se en termes d'utilitat o inutilitat. I totes dues van cridar-se a silenci perquè de cop i volta el silenci, el nen i el ditet, i elles mateixes, totes dues, van descobrir que calia deixar parlar el silenci, que llavors es va convertir en una cridòria força eloqüent. Abans d'acomiar-se van quedar per al control puerperal, set dies després, a consulta.

La llevadora, aquella nit, en arribar a casa i veure la casa sola i solitària, buida, amb un punt d'humitat, i que tot estava tan endreçat o desendreçat com ho havia deixat de bon matí, tal com pasava des de sempre perquè aquesta infermera especialitzada en l'embaràs i el part no havia aconseguit de constituir mai una parella estable, un fet que fins i tot ara, a punt per jubilar-se, continuava sense tenir, ni per ella ni per ningú, cap explicació, va recordar que feia uns anys havia viscut una experiència similar, i de seguida començà amb avidesa a rebuscar entre papers, fotos, cartes i més coses velles

que tenia ben desades en una capsa de sabates a la part més fonda de l'armari, i sense importar-li en absolut que amb això se saltava l'hora del sopar.

Dies passaren com solen passar aquests primers dies de la vida extrauterina. El nen prenia el pit amb avidesa i sense horaris, feia les caques amb similar anarquia, i tenia vòmits segons el parer del pare i d'altres masculins de la casa, però la mare i d'altres femenines de la família sabien prou bé que només eren regurgitacions del tot normals. El nen feia el rot de manera sorollosa o de vegades només un murmurí poc perceptible, i calia per tant romadre alerta, i dormia un munt d'hores al dia.

4.

El missatge amagat al ditet va escampar-se ràpidament dins l'entorn familiar, i d'aquí passaria amb igual rapidesa a l'entorn veïnal, i quan no feia sinó un grapatet de dies que ja eren a casa, tothom al barri ja sabia això del dit extra i això del missatge que duia implícit des de l'abans del nàixer. Tothom en parlava, però era més el que tothom en pensava, sobre tot en les hores baixes, d'aquestes que abunden en l'entorn de les minories, perquè eren pensades que tothom pensava sovint en veure que ningú trucava per oferir-los res, ni responien als currículums enviats arreu, amb tot d'il·lusions, amb l'esperança de caminar cap a l'horitzó aquell al qual tothom aspirava. Pensar que hom és sobrer, i per tant inútil, és cosa freqüent en hores baixes, i perquè tothom en tenia, moltes i freqüents, d'hores baixes, era habitual veure algú mirant l'horitzó amb ulls interrogatius, preguntant-li, a l'horitzó mateix, si algun dia hi arribaria, o com a mínim si prest començaria el camí, encara que llarg i esquerp, que duu a l'èxit, a un èxit mínim, almenys per poder justificar la feinada.

El bebè i el dit extra arribaven per tant en moment oportú. Tothom sabia el què del gat amagat al ditet, i llavors ningú va oblidar-se'n, ningú volia oblidar-lo, a ningú li convenia d'oblidar, i trobo ben raonable pensar que ha estat per aquesta raó, és a dir, la conveniència d'entendre que no tot el sobrer és inútil i per tant candidat a l'expulsió, ni ningú ni res es tan inútil o sobrer com sembla, o com diuen, que ben aviat els adults masculins de la família van oblidar del tot, o gairebé, aquells recels que

els feien pensar que potser el nen tenia més coses ocultes, coses anormals amagades de les quals el dit sisè només seria un signe extern, un símptoma de vés a saber què. El temps va donar-los tota la raó, perquè el nen, deixant de banda la qüestió del dit, era del tot normal, res més li sobrava, ni res li faltava, ni res li funcionava malament. Només alguns, els masculins més vells, ferits per les males experiències de la vida i ja sense esperança ni il·lusió, pensaven, i només ho comentaven en veu baixa amb la dona, que tal vegada hi devia haver quelcom que no rutlla del tot bé al cos del petit quan, com passa sovint, el nen agafava febre, o semblava malaltó. En aquests casos, l'evolució ràpida i favorable del quadre clínic allunyava de seguida la malastrugança, però vet aquí que hi tornava, tossuda, en tornar el nen a posar-se malalt. Al cap de poc, ja ningú els feia cap cas, i ell també van haver d'oblidar-se'n, encara que no pas del tot.

Durant força temps, la mare conservaria la idea, la filosofia del missatge al cor, i ho rumiava sovint, i interpretava una i una altra vegada que el bebè havia volgut dir-li, i dir-los a tots, amb el dit extra, fins i tot abans del naixement, com si hagués volgut assegurar-se el què amb prou temps, que res és tan inútil com sembla, ni que ningú és tan sobrer com sembla. O, millor, com li sembla a qui es consideri a sí mateix, igual que un narcís, més útil que un altre, ingènuament. D'això ningú va oblidar-se, tal vegada perquè tothom ho sentia, qui més, qui menys, a les pròpies carns. Poc després, era més aviat poc el que se'n parlava entre els homes i els nois adolescents de la família, però, això no obstant, entre aquests masculins continuava que era una pensada habitual, sobre tot en començar, o més aviat afrontar el dia. Entre les dones, en canvi, era una pensada gairebé sempre nocturna, i des del llit estant, tot esperant que el crit famolec d'un bebè fos la demostració més evident de la condició útil i necessària del fet maternal. Alhora pensaven, elles, sense dir-ne res a ningú, d'una manera perillósament avantguardista, que el fet maternal no és allò que certifica el fet útil, i que no serà per causa d'haver estat mare, i més d'un cop, que una dona haurà de sentir-se útil i estimada, perquè al cap i a la fi els fills són un complement opcional de la vida femenina, complementaris, sí, no pas obligatoris, benvinguts però complementaris, en cap cas una condició, un requisit, un deure, i amb això s'entregaven al vellut tendre i fosquíssim de la negra nit tot

esperant que aquesta nit tampoc no sigui pas fèrtil perquè ja en tenim prou, de nens i d'horitzons inaccessibles.

Aquesta manera de pensar, d'entendre l'allò inútil o l'allò sobrer marcaria durant uns anys les pensades i les converses de tothom a la família i al barri, on van començar a veure, i a parar-hi atenció, a la vida quotidiana, tot al voltant, nombrosos exemples de coses sobreres que no són pas inútils i de coses inútils que no són pas sobreres. Eren coses, fets, fins i tot persones que ja hi eren, d'abans, però que ningú fins llavors havia mirat amb aquests ulls. I les mares pensaren, sense gosar de dir-ho, d'una manera misteriosa, com si una llavor duta pel vent hagués caigut i germinat allà on més calia, que no calia la condició maternal per trobar-se útil i necessària, molt lluny de la condició sobrera, mentre els homes, sobre tot els més joves del barri, i en especial els adolescents que aconseguien evolucionar bé en l'escola secundària, començaven a pensar, de manera revolucionària, que potser la reproducció ja no era tan necessària com deien per trobar-se útil i necessari, i sentir-se en conseqüència com un home com cal. I tot per culpa, o més aviat gràcies a un dit supernumerari.

El concepte de dit supernumerari fa referència al dit que va més enllà del nombre habitual de dits que hi ha a cada mà, o a cada peu, que ja se sap que és cinc. Un dit sisè, per tant, és supernumerari, i d'aquest fet supernumerari també hom diu polidactília o hiperdactília, és a dir, un dit, o més, de més, a més a més. Ni tanta paraula, ni la grandiloqüència ni fins i tot pompositat que s'hi oculten, aconseguen de dissimular la força de la sentència, terrible i inqüestionable, que estableix que l'allò supernumerari és sobrer per definició i que, en conseqüència, convé d'eliminar-lo, ras i curt, mitjançant un procediment quirúrgic. És a dir, cal tallar-lo, i de socarrel. L'argument per aquesta sentència tan autoritària, i que sembla insobornable i ineludible, és la nul·la utilitat del dit. No serveix per a res, no és útil, és del tot inútil i antiestètic, és això el que diuen precisament els empolainats professors que no en tenen cap, de dit supernumerari, ni en van tenir cap quan eren nens, o nenes.

Emmidonats, recepten, prescriuen que el sisè s'ha d'eliminar perquè aquest dit no és funcional, no funciona com s'espera que ha

de funcionar un dit com cal, de manera activa i autònoma. Llavors, si no funciona, si no pot desenvolupar cap funció activa i autònoma, cal fer-lo fora. Aquesta és la premissa, o això és el que sembla tot mirant la qüestió amb mirada d'adult, que és ben diferent de la mirada infantil. Una altra cosa, va pensar la mare, i m'ho va dir temps després, és que aquest ditet no tingui cap funció, no sigui prou important per a certes coses importants, no tingui un paper prou interessant en el desenvolupament del petit.

Cal aturar-se un moment per remarcar que la condició sobrera del dit sisè es deu, en aquest context, al fet que hom el considera inútil, que no contribueix ni pot contribuir als moviments, prou delicats i exactes, que miren d'agafar, per exemple, un objecte, manipular-lo, subjectar-lo, endur-se'l a la boca, llançar-lo, tornar-lo a deixar sobre la taula. No pot fer això, al menys per sí sol, perquè aquest dit no té moviment propi, no es pot moure per sí mateix ni està lligat a la voluntat de la persona que el tingui. De manera voluntària, en efecte, tothom pot moure un dit, el que sigui, però tot sembla indicar, fins que un cas demostrí la contrària, que no pot moure un dit sisè.

Una altra cosa, però, i ben distinta, és que aquest dit no tingui una funció, i no pas lligada a cap moviment voluntari, en la vida i en el desenvolupament del nen, i és això precisament el que la mare va pensar tot d'una en veure que el seu fill no era igual que la resta sino que venia al món amb alguna cosa més. I que d'aquesta cosa en caldria veure oportunament si s'hauria d'eliminar, com li deien, per inútil, segons certs criteris, o si per contra fóra bo de conservar-la si demostrés tenir una certa funció entesa amb criteris prou diferents.

El temps va demostrar a poc a poc i de manera inequívoca que aquest dit sisè tenia una funció prou important, ha estat prou útil per a funcions del tot inesperades, encara que va romandre sempre sense més moviments que aquells que té un objecte que penja, que només es mou quan alguna circumstància, mai la voluntat pròpia, el fa moure. El ditet, efectivament, penjava flàccid, agafat per tendres estructures cutànies, al costat lateral de la primera falange del dit gros de la mà dreta. D'aquest dit gros, igual que l'homòleg del peu, també se'n diu primer dit, o dit primer. L'índex seria el segon, i d'aquesta

manera successivament fins al quint, o cinqué. Segons aquesta nomenclatura, de manual d'anatomia, el dit sisè del nen no hauria de dir-se sisè perquè no està a continuació del dit cinqué, sino abans del primer, però aquesta qüestió em sembla d'una ortodòxia gairebé farisaica i per tant no la tindrem en consideració, tot i que deixarem clar que un dit sisè tant és aquell que precedeix al primer, tal el cas que ens ocupa, com aquell que és a continuació del cinqué, tal el cas que ens ocuparà tan aviat com sigui possible.

5.

Em reservo el nom de la ciutat on tot això passava, i per extensió el nom de l'hospital, que és el mateix, per evitar certes urticàries, ben conegudes i previsibles, difícils d'evitar però encara més difícils d'entendre i menys de justificar. Però no em privaré de dir-vos que a la ciutat vaig arribar il·lusionat, i vaig marxar, un grapat d'anys després, rabiós i del tot desil·lusionat, i no pas a causa de la gent que hi viu, almenys al barri on vaig aterrar per fer-hi feines, perquè són persones en general admirables, que han estat respectuoses, comprensives i pacients, i que miren d'arribar a l'horitzó inabastable, sino a causa dels directius de la feina, persones del tot prescindibles, i d'alguns companys, igual de prescindibles. Uns i altres no van voler veure que jo hi era. I també vaig marxar desil·lusionat i rabiós a causa de la institució pública que em contractava per donar-los serveis, de pediatria, a bona part del barri, i de l'hospital mateix. Uns i altres tampoc no van voler veure que jo hi era. Prou que hi era, però.

Prou se sap que no hi ha cec més cec que qui no hi vol veure, ni sord més sord que qui no vol escoltar-ne res, ni saber-ne res de res. I prou sabem també que no hi ha mut més mut que aquell que parla, tossut i cruel, sense dir això que li cal dir i que tothom espera que digui. A la sanitat pública de pediatria n'hi ha, fins i tot aquí, però fan l'orni. I d'això hom pot concloure no hi ha orni més orni que l'orni entrenat i experimentat, ben pagat i per tant ben traçut en les feines de fer-nos l'orni.

El codi de deontologia mèdica m'obliga, més o menys, a vetllar pel bon nom de persones i institucions, i hom interpreta que fa referència a les persones i les institucions el bon nom de les quals correspon de manera

fidel a la bondat que tinguin i hagin demostrat. Ja se sap que no n'hi ha prou de tenir un bon nom en virtut de fer-hi cada dia una bona feina, sino que a més aquesta bondat s'ha de demostrar per tal que sigui creïble, i si és creïble la gent hi confia, i aquí la confiança és cosa del tot imprescindible. Vetllar pel bon nom, però, no ha de significar romadre en silenci si les circumstàncies obliguen a parlar. El silenci sempre fa oloreta de complicitat, i no poques vegades és del tot còmplice.

En paral·lel, però, hi ha una altra deontologia que ens obliga a parlar. És la norma, igual de moral, igual d'ètica, no pas escrita, tal vegada perquè no cal que estigui escrita, que m'obliga, a mi i a tothom, a obrir la boca i parlar-ne, alt i clar, si veig, si hom veu quelcom que no sigui prou respectuós, per exemple, tal el cas que ens ocupa i ens ocuparà, amb les persones, en especial nens i nenes, i adolescents i preadolescents, perquè són en general força vulnerables, i amb prou feines tenen un fil de veu.

A més, i més en concret, deontologia i llei em diuen que haig de mantenir anònim el nom del nen del dit sisè i de tot altre nen o adult que hi surti, aquí. D'acord, perquè tenen dret a romandre, si ho volen, anònims, però aquí tampoc no em privaré de dir que la deontologia mèdica, i la llei, miren amb tot de zel de respectar aquest dret del pacient però no fan el mateix esforç quan es tracta de respectar d'altres drets, com ara el de disposar dels serveis sanitaris públics, persones i institucions, en forma adequada i en temps oportú, quan els en calguin. De paradoxes, en aquest mon, i en tots, n'hi ha força, però no serà per l'abundància que les haig d'acceptar.

Haig de reservar-me, en conseqüència, el nom del nen. Però ho faig ben a contracor perquè haver de romandre un nom anònim, per imperatiu legal o administratiu, és igual que romandre anònima la persona que duu el nom. La norma, sigui quina sigui, és efímera, sempre, i sempre respon al criteri dominant, que al seu torn és el criteri de les persones que ocupen càrrecs, la qual cosa no és mai garantia. I trobo trist, i perillós l'imperatiu d'haver de romandre anònim perquè l'allò anònim és massa semblant a l'allò que no té nom ni identificació, que per tant no és ni existeix, i que en conseqüència és sobrer. L'imperatiu de l'anonimat deixa que la

persona romanguí en la foscor anònima, on és encara més vulnerable, i aquest és un camp on les persones es poden perdre, i llavors desapareixen sense que ningú se n'adoni perquè, de fet, ningú les havia vist. Més encara si és tracta d'un infant o un adolescent.

Si la llei demana que algú sigui anònim, és tal vegada perquè l'anònim sovint és sobrer, no preocupa ningú, i ningú cridaria ni s'estriparia en públic els vestits si hom el fa fora, o si desapareix, o si plora, o si pateix, o si canta d'alegria, o si té un fill estimat. Però, ja se sap, tothom ho ha vist perquè es veu cada dia, que el fet anònim, la condició anònima, l'estatus d'anònim, aplicat a una persona i per extensió a la seva família, i fins i tot al barri i a la comunitat, és un instrument poderós per mirar de deixar-los submergits en la foscor social i, en conseqüència, d'impedir o almenys de dificultar que se'n surtin. És per això que en aquesta declaració jo al nen li posaré nom, per tal que sigui, que sigui algú, per tal que existeixi, per tal que tingui cara i ulls, jocs i il·lusions, somnis, penes també, i perquè si vol intentar d'arribar a l'horitzó, amb mi, amb nosaltres, ja hi pot comptar. Es diu Josep.

En Josep, oportunament, aplicant el mateix criteri que ara jo li aplico, tot i que no ho sabia ni ho podia saber, però prou que ho pressentia, va veure que el seu dit sisè necessitava un nom per tal de tenir digna existència. Amb la mirada infantil, que mira privada de preconceptes i prejudicis, lliure de tot compromís, de tan sàvia transparència, sàvia ingenuïtat, va veure que l'anònim és un no res, i volia que el dit hi fos, amb plenitud. I vam saber que el ditet tenia nom un bon temps després que Josep li hagués posat nom, al dit sobrer, al dit inútil, al dit anònim, perquè no sigui sobrer, perquè no sigui inútil, perquè no sigui anònim. I llavors el ditet, ara amb nom, va assolir encara més presència de la que ja en la vida i en el cor del nen tenia, que no era pas poca. En Josep va dir-me el nom del seu dit sisè tan bon punt ens vam conèixer, a consulta, quan la mare el duia per a la vacuna dels tres anys, amb tres anys i poc. Va dir-me que el seu dit estimat es diu Pep.

[...] *Barcelona i Canet de Mar, 12/09/24*

* * *

31/05/24

El temps, imprecís, manta vegades traïdor, enganyívol, fred, inclement, de tant en tant ens desdibuixa allò que ha passat, o ens fa pensar que allò va passar abans o després del punt en què efectivament passà. I per aquesta imprecisió, que ara no cau malament, ans al contrari, ens ajuda a parar més atenció en el fet que en el moment en què ha passat, aquí faig memòria imprecisa i m'adono que, un punt abans o un punt després, quan Josep anomenava el seu dit supernumerari com a Pep, jo començava a sentir la sensació supernumerària a la feina. De bon començament no semblaven més que cabòries del moment, l'esperit cansat o les coses de l'edat però, poc després, això tan urticant, tan pruriginós va agafar forma i consistència, i ...

... durant aquests anys, fins que el nen va començar prescolar, jo vaig tenir a la feina, progressivament, com més va més marcat, el sentiment supernumerari, és a dir, la sensació d'estar ja sobrer, la qual cosa val a dir inútil. El més sorprenent és que no hi va haver cap connexió, cap contacte, cap coneixença entre el nen en qüestió i el seu dit sisè, la família i la resta de l'entorn social, i jo. Ens vam conèixer tres anys després, i ha estat llavors quan van explicar-me tot. Conforme m'ho explicaven, tot i les dificultats pròpies de la diferència d'idioma, jo entenia cada cop més tot això de la filosofia de l'allò sobrer i inútil, com si tot allò que es considerés sobrer o inútil tingués de bon començament la sentència de mort ja signada, i cas tancat.

* * *

«A la professora se li va ficar al cap preguntar-nos què volíem ser de grans. (...) I quan em va tocar a mí vaig ser sincera. —Jo vull ser inútil—. Tothom va riure. Amb ganes. I la Núria, la mestra, es va enfadar moltíssim.» / Sofia, la protagonista de *La platja dels inútils*, p. 5.

* * *

- Prieto Femenía L. Pensando el lugar de los que no tienen lugar. El Litoral, (Santa Fe, Argentina), 30/12/23.
https://www.ellitoral.com/opinion/filosofia-montesquieu-paolo-sorrentino-john-malkovich-juan-pablo-iii-cardenal-biffi-hannah-arendt_o_bexVSql7CY.html

- Sauer H. La invención del bien y del mal. Una nueva historia de la humanidad. Barcelona: Paidós, 2023.

- López-Pampló G. Primera lliçó sobre l'assaig. Barcelona: publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2023.

- Bataille, George. El límite de lo útil.

- Ordine, Nuccio. La utilitat de l'inútil: manifest. Barcelona: Quaderns crema, 2013. / La utilidad de lo inútil. Manifiesto. Barcelona: Acantilado, 2013.

- Nogués, Alex. La platja dels inútils. Barcelona, Akiara books, 2019.

* * *